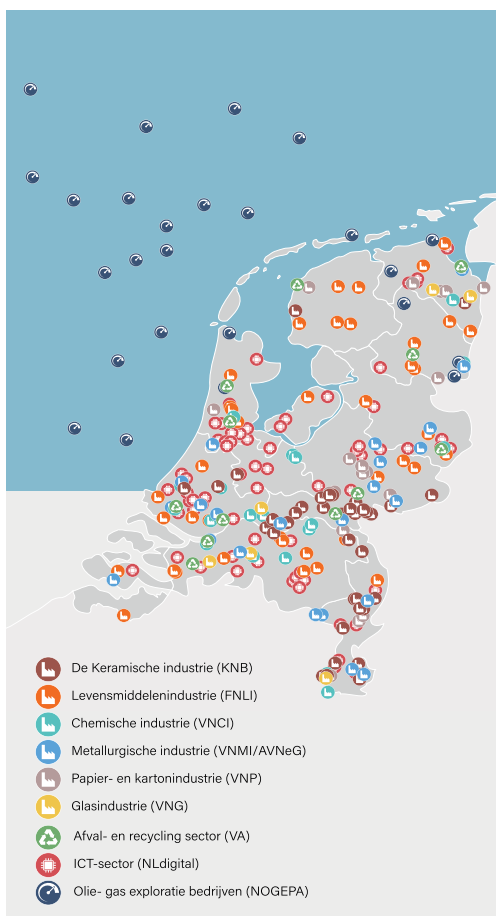

Het 6e industriecluster: Waterstofbackbone en energie infrastructuur

Het 6e industriecluster van Nederland bestaat uit bedrijven over heel Nederland in sectoren zoals de levensmiddelen, de tapijt-, papier- en keramische industrie. Samen heeft dit cluster een omzet van ongeveer 125 miljard euro en creëert ze een directe werkgelegenheid van ruim 210.000 banen.

Het 6e cluster is verantwoordelijk voor circa 30% van de CO₂-emissie van de industrie. Verduurzaming van deze industrieprocessen is een uitdaging, onder andere vanwege de verspreide ligging van de bedrijven en het gebrek aan aansluiting op landelijke financieringsregelingen. Daar waar de grote industriële clusters in Nederland goed aangesloten worden op de plannen voor de waterstofbackbone en netverzwaringen is dit niet het geval voor de bedrijven in het 6e industriecluster.

De Oekraïneoorlog heeft een enorme impact op de Nederlandse industrie. Naast hoge energieprijzen en grondstofprijzen zijn er ook logistieke beperkingen en verstoringen in de keten waardoor de realisatie van grote opgaven (bijv. nieuwbouw van woningen) in gevaar komt. De bedrijven voelen enorme impact doordat de omvang van het werkkapitaal drastisch teruggelopen is. Dit beperkt ernstig de investeringskansen voor verduurzaming en zet zelfs het voortbestaan van bedrijven op het spel. De oorlog accentueert de noodzaak tot versnelling van de verduurzaming door de reële kans op afschakeling en het afbouwen van de afhankelijkheid van het Russisch gas. Versnelling vergt regie door de overheid en versnelde aanleg/verzwaring van energie infrastructuur. De operationele risico's hiervan zijn veelal niet door het bedrijven van het zesde cluster te dragen vanwege de kapitaalsintensiviteit.

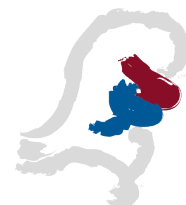
Afbeelding: Ligging 6e industriecluster in Nederland

De meeste industrie in het 6e cluster zet in op hybride oplossingen voor verduurzaming van de warmtevraag, namelijk:

1. procesefficiëntie en energiebesparing;
2. elektrificatie en biogas waar het kan;
3. waterstof waar het moet.

Een groot gedeelte van de bedrijven van het 6e cluster ligt in het Oosten van Nederland. Om de bedrijvigheid in deze regio te houden en verduurzamen mogelijk te maken is nodig:

- Een regionale aftakking op de waterstof backbone die door Oost-Nederland naar Duitsland geleid wordt en/of verder vertakt naar Limburg
- Differentiatie binnen het subsidie-instrumentarium voor procesinnovatie en decentrale warmteinfrastructuur
 - breid de SDE++ regeling uit op beoordelingscriteria. Beoordeel niet alleen op kosteneffectiviteit maar ook op maatschappelijk rendement (bv minder CO₂ en stikstofdepositie)
 - behoud de VEKI-regeling met ruimte voor het 6e cluster binnen de plannen voor het RRF
 - zet de RRF-gelden in voor Oost-Nederland, concreet door de eventuele uitbreiding van de VEKI-regeling te koppelen aan alle 6 clusters (maatregel 5) en ruimte te bieden aan Oost Nederland om ook voor scope 2 en 3 emissies circulaire programma's als circulaire fabrieken uit te breiden en het vervangen van aardgas door bio- of groen gas mogelijk te maken
 - decentrale energieoplossingen, zoals smart energy hubs, bieden als derde infraspoor naast netverzwaring en waterstofbackbone mogelijkheden voor slimme regionale koppelingen van opwek (RES). Investeringsmogelijkheden in deze hubs zijn belangrijk voor het 6e cluster.

Hieronder geven we toelichting hoe de grootste clusters in Oost- Nederland beïnvloed worden door deze punten.

Papier - De papierindustrie is verspreid over het hele land, bijna de helft van de Nederlandse papierindustrie zit in Gelderland. Er wordt hoogwaardig papier en karton geproduceerd: van voedselverpakkingen tot verhuisdozen en van magazines tot sanitair papier. De papierindustrie is grotendeels circulair.

De afgelopen jaren is continue geïnvesteerd in procesefficiëntie. Er zijn flinke stappen gezet op het gebied van verduurzaming om minimaal 55% reductie van de CO₂-uitstoot te behalen. NEa-onderzoek naar de CO₂-efficiëntie van de Nederlandse industrie toont aan papier de enige sector is die gemiddeld beter presteert dan de nieuwe benchmark voor 2021. Voor de lange termijn verduurzaming is proces-efficiëntie en innovatie cruciaal. Deze ontwikkeling stuit op hoge investeringskosten en een onrendabele top.

De papierindustrie vraagt daarom aandacht voor subsidie instrumenten voor procesefficiëntie. Er is meer maatwerk binnen de SDE++ regeling nodig. Ook het behoud van de VEKI-regeling is van belang. De VEKI-regeling biedt meer flexibiliteit voor de industrie door CAPEX steun, dit is zeker relevant voor het 6e cluster. Nu blijkt dat voor 2022 er geen structureel budget voor de VEKI-regeling beschikbaar is, terwijl de regeling ook zorgde voor de compensatie van de onevenredig gestegen ODE. De gestegen kosten van onder andere de ODE zorgen ervoor dat de totale (in)directe kosten in ons land in 2021 +/- 50% hoger liggen dan in bijvoorbeeld Duitsland. Willen we de werkgelegenheid in Oost-Nederland behouden en Nederland niet afhankelijk maken van de productie in andere landen dan moeten we de investeringsruimte van de bedrijven niet inperken met nationale regelingen die de concurrentiepositie van de bedrijven ondermijnen. Bij klimaatbeleid moet rekening gehouden worden met de mogelijkheden van individuele bedrijven zodat zij kunnen investeren in verduurzaming.

In de papierindustrie wordt sterk ingezet op elektrificatie, zoals het gebruik van e-boilers, warmtepompen en ultradiepe geothermie. Deze verduurzamingsroutes hebben passende energie- infrastructuur nodig, maar subsidies zijn gericht op de technologie die wordt geïmplementeerd, niet op de randvoorwaarden die door bedrijven zelf moeten worden gecreëerd. Zo komen de kosten van bijvoorbeeld het verzwaren van een elektriciteitskabel bij de bedrijven te liggen. Doordat de bedrijven verspreid liggen kunnen de kosten dus vaak niet gedeeld worden en zijn deze kosten vaak vele malen hoger dan het implementeren van de technologie alleen.

Tapijt - De tapijtindustrie in Genemuiden is een wereldspeler in de markt en een belangrijke economische motor in de regio. Het energieverbruik is hoog, met ruim 1,1 PJ in elektriciteit en aardgas, en vraagt om een transitie naar duurzame energie. Aangemerkt als topwerklocatie ligt hier potentie voor een innovatief (circulair) ecosysteem. De tapijtfabrikanten willen verdere stappen zetten op de verduurzaming van processen en materialen, maar lopen aan tegen de investeringskosten. Vaak valt een bedrijf niet binnen de MKB-eis waardoor er geen aanspraak kan worden gemaakt op het landelijke subsidie instrumentarium.

Elektrificatie is een deel van de oplossing voor het productieproces dat een temperatuur nodig heeft van 200 graden. Elektrificatie is alleen uitvoerbaar als het elektriciteitsnet flink wordt uitgebreid. Andere opties, zoals het testen van branders op waterstof vallen buiten bestaande subsidie-regelingen. Daardoor kosten deze testen een bedrijf veel geld met een onzeker eindresultaat. Bovendien is volstrekt onzeker of er een waterstof-infrastructuur komt, wanneer, en wat de waterstof gaat kosten, zodat het moeilijk is om investeringsbeslissingen te nemen. Er is duidelijkheid nodig over het tijdsplan en locatie van infrastructuurinvesteringen van het Rijk, en er is financiële hulp nodig bij het onderzoeken van de mogelijkheden voor omschakeling op duurzame energiebronnen.

Keramik - De keramische industrie produceert in zichzelf volstrekt circulaire producten met een levenslange gebruiksduur. Deze energie intensieve MKB-maakindustrie, ETS-deelnemer, levert straat- en gevelbaksteen, dakpannen en tegels die essentieel zijn voor realisatie van de bouwopgave van Nederland. De kleiwinning uit de rivieren draagt bij aan nieuwe natuur en hoogwaterveiligheid en geldt als klimaatadaptieve maatregel. De industrie telt ruim 40 locaties waarvan 60% in Gelderland.

De grondstoffen voor keramische producten zijn klei en (in NL) aardgas. Het aardgas is een warmtemaker (temperatuur van 1000-1200 graden), een medium (gassen doen het werk) en is bepalend voor de materiaaleigenschappen (gaat verbindingen aan op moleculair niveau). Volledige elektrificatie is daardoor geen optie om te verduurzamen. Duurzame alternatieven voor aardgas zijn nog in de testfase. Biogas biedt transitieoplossingen van tijdelijke aard, maar gezien de benodigde hoeveelheid en de stikstofdimensie lijkt dit geen echte oplossing. Waterstof is een goede optie. De industrie heeft duidelijkheid nodig over de beschikbaarheid en locatie hiervan. De aftakking van de waterstof-backbone is daarbij de oplossing. Er zijn grote zorgen in deze industrie omdat de ODE/energiebelasting, klimaatrechten (CO₂ rechten nationaal en Europees) en de kosten van aardgas stapelen en een sterk stijgende lijn vertonen: het leidt tot verzwakking van de sector waardoor investeringskracht inboet.

